

Maýakowskiý: Poeziýa we rewolýusiýa kellämde birigen ýalydy

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Maýakowskiý: Poeziýa we rewolýusiýa kellämde birigen ýalydy

WLADIMIR MAÝAKOWSKIÝ: POEZIÝA WE REWOLÝUSIÝA KELLÄMDE BIRIGEN ÝALYDY

Rus şahyry, dramaturg, kino we teatr aktýory Wladimir Wladimowiç Maýakowskiý (1893-1930)

1905-1909-njy ýyllarda Stambul uniwersitetinde okan azerbaýjanly dünýä belli dramaturg Hüseyin Jawid birinji jahan urşy başlandan soň ýazan we Mämmedemin Resulzadanyň eýelik edýän «Açyk söz» gazetinde çap edilen «Uruş we edebiýat» makalasynda ruslary urşa ýazyjy Lew Tolstoýyň, nemesleri bolsa

filosof Fridrih Nişşäniň taýýarlandygyny ýazypdyr.

«Men-özüm» atly ýatlamalaryny bölekler görnüşinde siziň dykgatyňyza ýetirmegi özüme mertebe hasaplaýan şahyrymyz Wladimir Maýakowskiniň 1917-nji ýylda Russiýada bolup geçen sosialistik rewolýusiýadan öň okan şygrylaryny öz sesinden diňlemek mümkinçiligini tapanlar mundan birem şübhelenmese gerek.

Hawa, Kuba rewolýusiýasyny hasaba almanymyzda, umuman şu hakykat bilen garşylaşýarys: Rewolýusiýany şahyrlar amala aşyrýar, idealistler wagtlaýynça häkimiýeti ellerinde saklaýar, olaryň yzyndan gelen bähbitparaz çemeçiller bolsa rewolýusiýanyň ähli ideallaryny ýer bilen ýegsan edip, me azaplar bilen gurlan sistemanyň bagtyny ýatyrýar.

Azerbaýjanyň garaşsyzlygy üçin ýatlamaga mynasyp derejede tagalla eden şahyr we alym Bahtyýar Wahapzadäniň «Meniň isleýän garaşsyzlygym bular ýaly däl» diýen sözi bu hakykatyň aýy boýun almalarynyň ýekejesidir.

Göwün beren zenanyňa bildiren söýgüsine garaşýan jogabyny almandygy-da sebäp bolandyr welin, Maýakowskiniň öz janyna kast etmeginiň düýp sebäbi – amala aşmagy üçin ähli ukyp-başarnygyny orta goýan sosialistik rewolýusiýasynyň bildiren temasyny köp möçberde ödemänligidi.

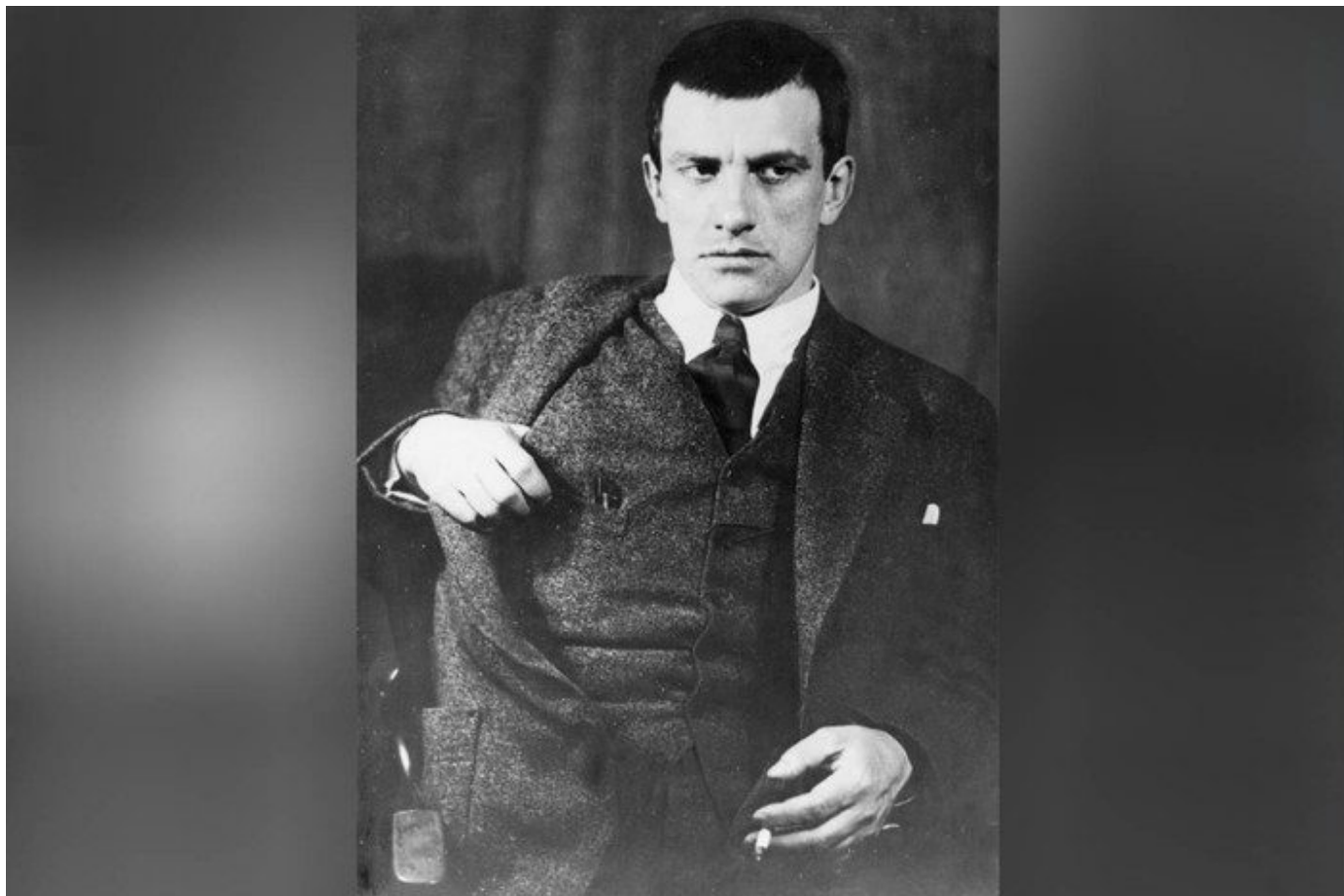
Eýse bular ýaly güýçli zehine, intellekte, güýje eýe şahyryň SSSR-iň başyndaky ylym-bilimden, intellekten, medeniýetden binesip Iosif Stalin bilen bir döwürde we bir ýurtda ýaşap bilmegi mümkinmidi? (Maýakowskiniň öz janyna kast etmeginden iki ýyl soň onuň aýalyny öldürden Iosif Stalin bu terakty «öz janyna kast etme» wakasy hökmünde hasaba aldyrdydy).

Rewolýusiýanyň ideologlaryndan Maksim Gorkiý ömrüniň soňky on ýylyny dälirän ýaly geçiripdir. 1937-nji ýyla gelinende eýýäm ýazyjy-şahyrlaryň, sungat adamlarynyň, alymlaryň öz janyna kast etmegine-de mümkinçilik berilmändir. Iosif Staliniň ajal maşynlary diňe şol ýylyň özüde bir million intelligenti 15 minut dowam edýän sud kararlary esasynda atuwa bermekden, Sibire sürgün etmekden gaýra durmandy.

Ine, edil häzirem Staliniň goýup giden şol ganly mirasyna öňki SSSR-iň birnäçe respublikasy eýe çykyp, hatda şondanam has

rehimsiz, has doňýürek formada dowam etdirýär.

Wladimir Maýakowskiniň bölek-bölek görnüşde dykgatyňyza ýetiriljek bu gündelik-ýatlamalary şol bir wagtyň özünde şahyr dogruçyllygynyň, arassalygynyň, çynlakaýlygynyň nyşanydyr...

Tema

Men – şahyr. Geň ýerimem şunda. Şu barada-da ýazýaryn. Birem söz bilen gorap bolýan başga zatlar barada.

Huş

Burlýuk men hakda «Maýakowskiniň huşy hemmeleriň öz galoşyny goýýan Poltawanyň ýoly ýaly» diýipdir. Ýöne men şahslary we seneleri ýadymda saklap bilemok. Diňe 1100-nji ýylda «dorýan» diýen kowmuň bir ýerlere göçendigi ýadyma düşýär. Bu işiň detallary ýadymda däl, ýöne düýpli iş bolsa gerek. Huşa girizmek barada aýdanda: «Bu, 2-nji maýda ýazyldy. Pawlowsk fontanlary» – hemmetaraplaýyn ownuk iş. Şonuň üçin öz hronologiýamyň içinde ine-gana ýüzýärim.

Esasy ýeri-de

1894-nji ýylyň 7-nji iýulynda doguldym (ýa-da 93-de, ejemiň pikiri bilen kakamyň iş bloknody biri-birine gabat gelenok. Haýsy bolanda-da şondan öň-ä däl). Dogduk depäm Gruziýanyň Kutaisi oblastynyň Bagdady obasydyr.

Maşgala agzalarymyz

Kakam – Wladimir Konstantinowiç (Bagdady obasynyň tokaý goragçysy), 1906-njy ýylda aradan çykdy.

Ejem – Aleksandra Alekseýewna.

Uýalarym – Lýuda, Olýa.

Çakymça şulardan başga Maýakowskiý ýok bolmaly.

Birinji pursaty

Reňbe-reň düşünjeler. Ýeri näbelli. Gyş. Kakam «Родина» žurnalyna abuna ýazylypdyr. Žurnalyň satira bölümi bar. Gyzykly zatlary aýdýarlar we garaşýarlar. Kakam gelip-gidýär we hemişe okaýan «Alon zanfana de lýa her biri dörde» aýdymyny aýdýar. «Родина» žurnaly geldi. Açýaryn we şobada (surat bar) gygyrýaryn: «Nähili gülkünç! Daýy bilen daýza öpüşýär!» Güldüler. Biraz wagtdan soň žurnalyň satira bölümüne ýetilende we hakykatdanam gülmeli ýerine gelinende ýaňy meniň üstümden gülendikleri belli boldy. Biziň suratlara we satira bolan garaýşymyz şular ýaly tapawutlydy.

Ikinji pursaty

Poetiki düşünjeler. Tomus. Köpçülik gelýär. Uzyn boýly, gelşikli talyp B.P.Gluškowskiý. Surat çekýär. Gaýyş jähekli depder. Ýalpyldawuk kagyz. Kagyzda aýnanyň önünde uzyn boýly türsüksiz adam dur. (belki-de örtünen ýagdaýda). Ol adamyň ady Ýewgeniý Onegin. Borýanyň uzyn boýly bolşy ýaly, suratdaky adamyňam boýy uzyndy. Açyk. Ine, men Borýany şu Ýewgeniý Oneginiň hut özüdir öýdýärdim. Üç ýyllap şu pikirimde galdym.

Üçünji pursaty

Praktiki düşüňjeler. Gije. Diwaryň aňyrsynda ejem bilen kakamyň tükeniksiz pyşyrdysy. Roýalyň üstünde gijäni uklaman geçirdim. Hemişe şol bir sözlem kellämi gorjalap durdy. Daň atan badyna ylgama çykdim: «Kaka, tölegiň uzaldylmagy nämäni aňladýar?» Onuň düşündirişi diýseň göwnüme ýarady.

Bolar-bolmaz endikler

Tomus. Aňkaňy aşyryp taşlajak sandaky myhman. Doglan günleri dagy yzy üzülmän gelýär. Kakam meniň ýatkeşligimi mazamlaýar. Her doglan gününde sebäpkäriň şanyna goşgy okamagy haýyş edýärler. Kakamyň doglan gününe bagyşlap ýörite goşgy ýazanym ýadyma düşýär:

«Kabyladaş» dag topbagynyň önünde...

«Kabyladaş» we «gaýalar» sözleri meni gyzyklandyrýardy. Olaryň nämedigini bilemoldym, şu ýaşym bilenem meni garşylamak islänokdylar. Köp wagtdan aň men munuň şahyrana sözlerdigine düşünenimzde sessizje ýigrenmäge başladym.

Romantizmiň kökleri

Ýadyma gowy düşüp duran ilkinji iki gat jaý. Birinji gaty biziňki. Ikinji gatynda şerap öndürýän kiçijik zawod bar. Ýylda bir gezek üzüm arabalary. Ezýärdiler. Men iýýärdim. Olar içýärdi. Bularyň barsy Bagdadynyň golaýyndaky köne gruzin galasynyň ýerleşen ýerlerdi. Galanyň daş-töweregi diwarlar bilen gurşalyp alnandh. Gala diwarlarynyň aşagynda top oklary bardy. Nillerinde däri. Top oklarynyň aňyrsynda käller. Tokaý källeriniň aňyrsynda şagallaram bardy. Tokaýlaryň üstünde daglar. Ulaldym. Iň belent daga tarap ylgaýardym. Demirgazyga gitdigiňçe daglar peselýär. Demirgazyk açyk meýdana çykýardy. Gidesim gelýärdi, ol ýerde Russiýa bardy. Ol ýer ynanyp bolmajak derejede meni özüne çekýärdi.

Öwrenişilmedik

Ýedi ýaşymdadym. Kakam meni tokaýda atly gezdirmäge äkitdi.

Gädik. Gije. Ümür-dumandan ýaña göz gözi görenok. Darajyk ötelge. Megerem kakam tırsegi bilen guşburnynyň şahasyny itdi. Şagalar guşburnylar bilen bile göni ýüzüme şarpyldap degdi. Azajyk iňländen soň tikenleri çykardym. Ümür-dumanam, janymyň awusy-da şobada sumat boldy. Ümüriň açylyşmagy bilen aýagymyzyň aşagy aý aýdyň boldy. Atymyzyň üstünde ýyljak gün şöhleleri düşdi. Asmana seredýärin we iň ýakyn wagtda gaýdyp gelmek üçin howany tutuşlygyna içime süzýärin.

Keýpi bilen edebiýat

Hem-de... Maksadym – has ýaşkam düşegimden turmak we ýazgylarymy ýene dowam etdirmek.

Maýis ALIZADE.

Ýekşenbe, 24.11.2024 ý. Edebi makalalar